

Dizseri Ágnes:

GYERMEKKATONÁK AZ ISZLÁM ÁLLAM ÉS AZ ÚR ELLENÁLLÁSI HADSEREGE SZOLGÁLATÁBAN

ÖSSZEFOGLALÓ: A szerző tanulmányában bemutatja, hogy milyen hasonlóságok és különbségek vannak a gyermekkatonáknak az Úr Ellenállási Hadserege és az Iszlám Állam általi alkalmazásában. Hogyan és hol toborozzák, képzik, illetve vetik őket harcba. A szerző azt is vizsgálja, hogy a korábbi gyermekkatonákat hogyan lehet rehabilitálni és végül integrálni a társadalomba. Az írás röviden foglalkozik a két terrorszervezet történetével és ideológiájával is.

KULCSSZAVAK: gyermekkatonák, kiképzés, háború, terrorizmus, Úr Ellenállási Hadserege (LRA), Iszlám Állam (IS), Joseph Kony, Abu Bakr al-Bagdadi

BEVEZETŐ

A 21. század egyik legnagyobb problémája a nemzetközi méreteket öltött, az egész világot behálózó terrorizmus. Napjainkban már biztos állíthatjuk, hogy az Iszlám Állam (Islamic State – IS) olyan, az egész világot fenyegető terrorszervezetet hozott létre, amelyet eddig egy szélsőséges csoportnak sem sikerült.

Létezik azonban egy másik szervezet, melynek működéséről és tetteiről már közel sem tudnak annyian. Az Ugandában létrehozott Úr Ellenállási Hadserege (Lord's Resistance Army – LRA) 1987 óta mészárol le falvakat és rabol el civileket, de atrocitásai ritkán kapnak nyilvánosságot. Kegyetlensége – bár az utóbbi években aktivitása a térségben jelentősen lecsökkent – vetekszik az Iszlám Államéval.

Összekapcsolható-e az IS – melynek vezetője, Abu Bakr al-Bagdadi hivatalosan csak 2014. június 29-én kiáltotta ki a kalifátust – és az LRA, mely már közel három évtizede szedi áldozatait Afrika öt országában? Találhatunk-e hasonlóságot a két szervezet megalakulásának okaiban, működésében, ideológiai, vallási hátterében, illetve abban, ahogyan a gyermekeket a saját céljaik érdekében felhasználják?

Az Iszlám Állam tetteit napi szinten részletesen elemzi a világpolitika és a sajtó, az Úr Ellenállási Hadseregének legnagyobb atrocitásai azonban ritkán jelennek/jelentek meg mint számottevő események a világban. Ennek ellenére fontosnak tartom e két szervezet összehasonlítását, mivel párhuzamba állításukkal megdöbbentő – még ha nem is új – hasonlóságokra lelhetünk abban, hogy milyen befolyásoló tényezők következtében alakultak meg. Továbbá részleges egyezést is találhatunk a tekintetben, hogy mi veszi rá vagy kényszeríti az embereket, beleértve a kiskorú gyermekeket, hogy harcoljanak a szervezetek oldalán. Ugyanakkor jelentős különbségek vannak a két szervezet között abban, amilyen módon vagy célból alkalmazzák a gyermekeket a konfliktusokban.

Sokszor és sok helyen írtak már róla és ítélték el a gyermekek konfliktusokban történő alkalmazását, de kevésszer hangsúlyozták, hogy a gyermekeknek milyen kulcsfontosságú szerepük van egy-egy ilyen szervezet sikerre vitelében, vagy egyszerűen a túlélésében. Ha megállítható lenne a gyermekek elrablása és gyilkosokká történő átnevelése, akkor az LRA hamar megszűnne létezni. A csoport túlélését és működését jelenleg az biztosítja,

hogy a 150–200 felnőtt mellett felbecsülhetetlen számú gyermek is harcol soraikban, és őket könnyen lehet pótolni. Ehhez hasonlóan az IS is köztudottan nagy hangsúlyt fektet a következő „harcos generáció” kinevelésére – bár módszerei ebben lényegesen különböznek Joseph Kony szervezetétől.

Fontosnak tartom körbejárni azt, hogy miként válnak ártatlan gyermekek machetével gyilkoló, karddal lefejező, pisztollyal kivégző katonákká vagy éppenséggel öngyilkos merénylökké. Legjobban Dominic Ongwen példája írja le ezt a helyzetet, akit 10 évesen, iskolába tartva rabolt el az LRA. Ongwen 25 év alatt áldozatból Kony egyik legvéresebb kezű parancsnokává küzdötte fel magát.¹ Dominic Ongwen életútja kemény és nehéz kérdéseket feszeget. Miként tekintünk a gyermekkatonákra? Áldozatokként vagy brutális dolgokat véghezvivő tettesekként látjuk őket? Ezek a gyermekek vajon rehabilitálhatóak és integrálhatóak?

E kérdések megválaszolása előtt fontosnak tartom tisztázni a „gyermekkatona” fogalmát. A nemzetközileg elfogadott definíció szerint minden 18 évnél fiatalabb személy, akit fegyveres erő vagy csoport beszerzett vagy kihasznált bármilyen formában – harcosként, szakácsként, hírvivőként, kémként, szállítóként vagy szexuális okokból –, gyermekkatonának minősül. Így nemcsak azokat hívjuk gyermekkatonának, akik közvetlenül vettek vagy vesznek részt a fegyveres konfliktusokban, hanem a fent említett feladatokat végrehajtó kiskorúakat is.²

Fontos azonban említést tennünk arról, hogy gyermekkatonákat – vagyis 18 év alattiakat – nemcsak szélsőséges, radikális csoportok és szervezetek alkalmaznak, hanem akár kormányzati katonai erők is. Így történt ez 2010–2012 között – többek között – például Csádban, Nagy-Britanniában, Líbiában, Afganisztánban vagy éppen Izraelben. Nem feltétlenül közvetlen harcokban, hanem kémként, kifutóként vagy éppen emberi pajzsként.³

A Nemzetközi Büntetőbíróság háborús bűnnek minősítette a gyermekkatonák alkalmazását. Az első és eddig egyedüli ítéletet ebben az ügyben 2012-ben hozták, amikor 14 évre ítélték el a kongói Thomas Lubangát gyermekkatonák beszerzéséért és fegyveres konfliktusokban történő alkalmazásukért.⁴

Írásomban kitérek az Úr Ellenállási Hadserege és az Iszlám Állam szélsőséges szervezetek rövid történetére, vallási alapjaira. Továbbiakban összehasonlítom az LRA és az IS gyermekmegszerzési módszereit, kiképzésüket, illetve a harcokban történő alkalmazásukat és kihasználásukat. Emellett körüljáró az a kérdést, hogy mennyiben különbözik a két szervezettől kiszabadított gyermekek rehabilitációja, illetve integrációja.

Az összehasonlításon keresztül azt szeretném bemutatni, hogy míg az LRA ideológia-mentes, nyereségért harcoló gyilkológépekké képezi ki a gyermekeket, addig az Iszlám Állam globális hatalomra törésének egyik kulcspontja a gyermekek kőkemény vallási szabályokon alapuló, lojális harcosokká történő nevelése.

¹ Ledio Cakaj: The complex story of a child soldier. <https://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2015/01/12/the-complex-story-of-a-child-soldier/> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 11.)

² The Paris Principles – Principles and guidelines on children associated with armed forces or armed groups. 7. <http://www.unicef.org/emerg/files/ParisPrinciples310107English.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 05.)

³ Child Soldiers International. Louder than words: An agenda for action to end state use of child soldiers. 2013, 11. ISBN 978–0–9541624–3–6. <http://www.refworld.org/docid/5208bcdb4.html> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 28.)

⁴ The Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo. Case information sheet – International Criminal Court. <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/pids/publications/lubangaeng.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 28.)

AZ ISZLÁM ÁLLAM ÉS AZ ÚR ELLENÁLLÁSI HADSEREGE RÖVID TÖRTÉNETE

A két szervezet elemzése előtt fontosnak tartom, hogy röviden áttekintsem azokat a történelmi eseményeket és egyéb befolyásoló tényezőket, amelyek hatására a szervezetek megalakultak és megerősödtek. A legjobban ezt talán Manal Omar foglalta össze a Foreign Policy magazinban megjelent *Islam Is a Religion of Peace* (Az iszlám a béke vallása) című cikkében. Véleménye szerint az extrém erőszakot, melyet az Iszlám Állam képvisel, a következő körülmények kényszerítették ki: gyarmati múlt, mesterséges határok kialakítása, az állam diszfunkcionális működése és a világpolitika, mely beavatkozásaival destabilizálta a régiót. A vallás – érvel Omar – az ezek által okozott réseket és hiányt igyekszik betölteni. Szakértői meglátása szerint az Iszlám Állam megjelenését inkább okozta az Amerikai Egyesült Államok közel-keleti politikája, mintsem a Korán tanításai.⁵ Míg a szerző csak muszlim országokra vonatkozóan írta le meglátásait, én azon a véleményen vagyok, hogy ugyanez érvényes a magát kereszténynek valló Úr Ellenállási Hadseregére is.

Az Úr Ellenállási Hadserege rövid története

Az LRA történetét kutatva láthatjuk, hogy ahány cikk és tanulmány, annyi vélemény létezik arról, hogy mikortól számítjuk a szervezet megalakulását. Jómagam 1987-et veszem kezdésnek, mikor a Joseph Kony vezette szervezet első nagyobb támadását intézte az Ugandai Népi Védelmi Hadsereg (UPDA) ellen, melynek egy részét – megközelítőleg 40 főt – magába is olvasztotta.⁶ A lázadó csoport stratégiája – miszerint nem létesítettek bázisokat Uganda területén, hogy jelentősen csökkentsék a szervezet sebezhetőségét⁷ – lehetővé tette, hogy már 30 éve terrorizálhassák Uganda, Dél-Szudán, a Kongói Demokratikus Köztársaság, Csád és a Közép-afrikai Köztársaság védtelen falvait.

A kérdés viszont továbbra is adott. Miért harcolnak Kony és katonái? A Joseph Konyval készült eddigi egyetlen interjúban ő maga a következőket mondta erről: „*Szabadságharcos vagyok, aki Uganda szabadságáért harcol. De nem vagyok terrorista. [...] Hadd mondjak valamit. Museveni [Uganda elnöke 1986 óta] bement a falvakba és levágta az emberek fülét, később azt állítva, hogy mindezt az LRA követte el. Én nem vágom le a testvérem fülét. Én nem vagyok képes a testvéremet megölni. Egyszerűen ez nem igaz. [...] Senkit nem raboltam el. Pár civil önként csatlakozott hozzám, hogy együtt lehessünk és megvédehessük az életüket... (Az LRA-ban) nincsenek gyermekek. Ha én lennék az elnök, minden gyermek fegyvert viselne. Számomra a harcolás olyan természetes, mint az ingvasalás. [...] Mi a demokráciáért harcolunk.*”⁸

A valódi okokat a gyarmati időkben kell keresni: Uganda 1962-ig brit gyarmat volt. Mivel a brit gyarmatosító tisztek jobban kedvelték a délieket, azok jobb, adminisztratív munkaköröket láthattak el, míg az északi, acsoli emberek vagy fizikai munka elvégzésére

⁵ Manal Omar: Islam is a religion of peace. Foreign Policy. <http://foreignpolicy.com/2015/11/09/islam-is-a-religion-of-peace-manal-omar-debate-islamic-state/> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 10.)

⁶ Hetényi Ambrus: Az ugandai polgárháború. 187. http://www.afrikatanulmanyok.hu/application/essay/400_1.pdf (Letöltés időpontja: 2015. 09. 20.)

⁷ Uo.

⁸ Joseph Kony – First ever interview by journalist. <https://www.youtube.com/watch?v=FGhXnJMqCsY> (Letöltés időpontja: 2015. 09. 20.)

kényszerültek, vagy kénytelenek voltak katonának állni. Innentől kezdve folyamatos ellentét állt fenn Uganda északi és déli része között. Mikor 1987-ben a Kony által gyűlölt Museveni hatalomra került, kormányában szintén alulreprezentálva maradtak az északiak érdekei, minek eredményeként számos lázadó csoport alakult meg. Ezek közül egyedülként a Joseph Kony vezette LRA maradt meg.⁹ Kony legfőbb célja az volt, hogy a tízparancsolatot betartva sikerüljön Museveni kormányát megdönteni. Ezek azonban üres szavaknak bizonyultak, és Kony nagyon hamar elkezdte saját népét legyilkolni, gyermekeket rabolni és tartalékokat lopni.¹⁰ A gyenge lábakon álló ideológiája sosem élvezett olyan támogatást, mint például az Iszlám Állam vagy a szomáliai keresztényeket terrorizáló, szalafista-dzsihadista irányvonalat követő al-Sabaab. Az LRA tevékenységének kezdete óta több mint 66 ezer gyermeket rabolt el és többségüket gyermekkatonává, hordárrá vagy szexrabszolgává tette.¹¹

Fontos azt látnunk, hogy itt ugyan egy hivatalosan szélsőséges, magát kereszténynek mondó csoportról beszélünk, célja mégsem az ideológiája terjesztése volt, hanem fosztogatás, kegyetlenkedés és gyermekrablás. Mivel az esetek többségében csak falvakat – iskolákat, piacokat, templomokat – támadtak, cselekedeteik sokszor említésre sem kerültek a világsajtóban. A fejlett világnak sosem állt érdekében jelentősen beavatkozni ebbe a problémába vagy foglalkozni vele, mivel – és ezt nehéz kimondani úgy, hogy tudjuk, az elrabolt 66 ezer gyermek kivül az LRA több mint 100 ezer ember haláláért is felelős, illetve kétféle ember kénytelen volt a lakóhelyét elhagyni a támadásaik miatt¹² – az LRA sosem fenyegette a nyugati világ biztonságát, mint ahogyan azt az Iszlám Állam teszi.

Az Iszlám Állam rövid története

Míg az LRA már közel 30 éve szedi az áldozatait, addig az Iszlám Állam – hivatalosan – csak két éve, 2014-ben alakult meg. A megalakulásának a történetét nagyon egyszerűen végigkövethetjük, ha megnézzük, hogy milyen névváltoztatásokon ment keresztül az elmúlt években. Míg sokakat összezavarhat, hogy most hogyan is kell nevezni az IS-t, én ezt a dolgot előnyére fordítom, ezen keresztül bemutatva a szervezet történetének alakulását. Bassár el-Aszad szír elnök egy interjúbán a következőket nyilatkozta az országában működő terroristákról, legyen ez az an-Nuszra, az Iszlám Állam vagy az al-Kaida.

„A török, a katari, a szaúdi és természetesen a nyugati politika támogatása teszi lehetővé a terroristák létezését a krízis [a szíriai polgárháború] óta... az ők stabil támogatása teszi erőssé a terroristákat... sokakat, beleértve Hillary Clintont is, úgy gondolják, hogy az al-Kaidát az Egyesült Államok hozta létre szaúdi vahabista pénzből és ideológia segítségével... az ISIS és az an-Nuszra az al-Kaida hajtásai. Az ISIS az Irakban állomásozó amerikaiak felügyelete alatt jött létre. A mostani vezetője, Abu Bakr al-Bagdadi amerikai börtönben raboskodott, és ők is engedték szabadon. [...] Az iraki háború segítségével jött létre az ISIS, mint ezt Tony Blair is elismerte.”¹³

⁹ Angela Trowbridge: History of Northern Uganda and LRA. <https://www.mtholyoke.edu/~trowb20a/classweb/history.html> (Letöltés időpontja: 2015. 09. 23.)

¹⁰ Xan Rice: Background: The Lord's Resistance Army. <http://www.theguardian.com/katine/2007/oct/20/about.uganda> (Letöltés időpontja: 2015. 09. 26.)

¹¹ Key Statistics – The Resolve, LRA Crisis Initiative. <http://www.theresolve.org/the-Ira-crisis/key-statistics/> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 01.)

¹² Uo.

¹³ Syrian president Assad: ISIS was created under U.S. supervision in Iraq with Saudi wahhabi money. <https://www.youtube.com/watch?v=jZ84gMpFbYg> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 20.)

2004-ben Abu Muszab az-Zarkávi szunnita szélsőséges¹⁴ vezetésével megalakult az Iraki Iszlám Állam (ISI¹⁵) – más néven az Iraki al-Kaida (AQI¹⁶). A szakértőket mind a mai napig jogosan megosztja az-Zarkávi személye. Egyszerre volt tekinthető Oszama bin Laden támogatójának – hiszen az ISI megalapításakor hűséget esküdött az al-Kaidának –, illetve legfőbb konkurenciájának.¹⁷ Pár éven belül azonban megszakadt a kapcsolat a két szervezet között, sőt az al-Kaida tagadta, hogy bármit is tudott volna az ISI létezéséről. Ez természetesen nem igaz, hiszen az-Zavahiri, az al-Kaida vezetője maga nyilatkozta azt 2013-ban az Al Jazeera-nak, hogy al-Bagdadi hibázott, mikor nem kérte ki az al-Kaida engedélyét az ISI megalapításához.¹⁸

Miután Abu Bakr al-Bagdadi lett az ISI vezetője, a szervezet elkezdett terjeszkedni Szíria felé, és az ISI újra nevet változtatott. Al-Bagdadi igyekezett az al-Kaida által létrehozott an-Nuszra Frontot – mely a szír polgárháború alatt jött létre – egyesíteni az Iraki Iszlám Állammal. Ám ez végül nem sikerült, ráadásul ezzel a törekvésével – még ha csak látszólag is, de – két ellenfelet is szerzett magának: az al-Kaidát és az an-Nuszra Frontot.

Érdekes módon ideológiailag mindhárom szervezet háttere azonosnak tűnik: ortodox, konzervatív, szunnita iszlámon belüli szalafista szervezetekről van szó – egyes vélemények szerint szalafista-dzsihadista csoportokról, politikailag más-más célokkal. Az al-Nuszra Front legfőbb célja a Bassár el-Aszad kormányának a megbuktatása, az al-Kaida pedig már évek óta azt a célt tűzte ki és azért küzd, hogy meggyengítse az Amerikai Egyesült Államokat és más Nyugat-barát iszlám országokat.¹⁹

2014-ben az ISIL²⁰ az erejét már nem csak a síiták elleni küzdelemre fordította, legfőbb célként immár egy kalifátus létrehozását tűzte ki. 2014. június 29-én egy általuk kiadott hangfelvételen jelentették be az újabb névváltoztatást, ekkor lett a szervezet neve Iszlám Állam (IS), és Abu Bakr al-Bagdadit kalifának deklarálták.

Milyen jelentőséggel bír az Iszlám Állam legutóbbi névváltoztatása? A már említett hangfelvétel választ ad erre is. Felszólítja a világ muszlimjait, hogy hazájukban vagy az Iszlám Állam soraiban harcoljanak.²¹ Egyelőre úgy tűnik, hogy az IS nagyobb hatékonysággal közelít céljai felé, mint eddig bármely más szélsőséges szervezet. Kérdés, hogy milyen eszközökkel érték ezt el? Részben a jó minőségű, gondosan kivitelezett propagandafilmeknek is nagy szerepe van a minden korosztálybeli – egészen fiatalokat, tinédzsereket is beleértve – és különböző háttérrel rendelkező muszlimok megszólításában. Ez a propaganda teszi lehetővé számunkra azt is, hogy megfigyeljük, miként és milyen kiképzést kapnak többek között ezek a gyermekek.

¹⁴ Al-Qaida in Iraq – Counterterrorism 2014 Calendar. <http://www.nctc.gov/site/groups/aqi.html> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 28.)

¹⁵ Islamic State of Iraq.

¹⁶ Al-Qaeda in Iraq.

¹⁷ Mary Anne Weaver: The short, violent life of Abu Musab al-Zarqawi. <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/07/the-short-violent-life-of-abu-musab-al-zarqawi/304983/> (Letöltés időpontja: 2015. 09. 30.)

¹⁸ Ibrahim Azeem: The resurgence of al-Qaeda in Syria and Iraq. Strategic Studies Institute. 25. https://archive.org/stream/The-Resurgence-of-Al-Qaeda-in-Syria-and-Iraq-2014/The%20Resurgence%20of%20Al-Qaeda%20in%20Syria%20and%20Iraq%20%282014%29_djvu.txt (Letöltés időpontja: 2015. 11. 02.)

¹⁹ Mary Habeck: What does al-Qaeda want? <http://foreignpolicy.com/2012/03/06/what-does-al-qaeda-want/> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 25.)

²⁰ Islamic State of Iraq and the Levant.

²¹ Isaszegi János: A 21. század élettérháborúi a földért, a vízért, az élelemért, a ... létezésért! Gondolat Kiadó, Budapest, 2015, 169.

BESZERVEZÉS, KIKÉPZÉS, REHABILITÁCIÓ (ÉS INTEGRÁCIÓ)

Az Úr Ellenállási Hadserege beszerzési módszerei

Az LRA szolgálatában álló gyermekek nagy ritkán csatlakoznak saját akaratukból a csoporthoz, és ha mégis, akkor is leginkább az éhhalál elkerülése érdekében. Az LRA bevett módszere az, hogy a gyermekeket legtöbbször faluik kifosztása, szüleik és idősebb testvéreik legyilkolása után egyszerűen elrabolja a többi gyermekkel együtt, hogy gyermekkatonává képezhesse ki őket. Több „előnye” is van a fiatalabb gyermekek használatának. Olcsó munkaerők, jobban befolyásolhatóak és manipulálhatóak, mint például a szüleik vagy a falu idős lakói. Az alig tizenéves gyermekek elrablása már közel 30 éve biztosítja az LRA fennmaradását. De hogyan is zajlik egy-egy támadás, melynek során az LRA az utánpótlását szerzi?

A Human Rights Watch jóvoltából több nagyobb támadás részleteit is jól ismerjük a túlélők, illetve volt gyermekkatonák beszámolóiból. Mivel sokszor nehezen megközelíthető falvakról beszélünk, egy-egy támadás híre nehezen éri el a hatóságokat, segélyszervezeteket vagy épp a legközelebbi falu lakosságát. Így történt ez 2009 decemberében is a Kongó északkeleti részén lévő Makombo faluban, amikor december 14. és 17. között Kony emberei legalább 321 embert lemészároltak, az elraboltak száma pedig meghaladta a 250-et, és közülük legalább 80 gyermek volt.²² Ez a szám nem tartalmazza az el nem temetett halottak számát, így jóval több a tényleges áldozat, mint amit a jelentés ír. Ez a támadás egy évvel az ún. „karácsonyi mészárlás” után történt, amikor is az LRA pár hét leforgása alatt 865 embert ölt meg és elrabolt több mint 160 gyermeket,²³ szintén Kongó északkeleti részén.

Az LRA támadásai között nagyon sok hasonlóságot találhatunk. Kony katonái magukat az ugandai vagy a kongói hadsereg harcosainak álcázva közelítik meg a falvakat.²⁴ A településeket elérve a következő helyszíneket kutatják: iskola, templom és a piac. Ebből is láthatjuk, hogy tudatosan olyan helyeket keresnek, ahol nagyobb embertömegek is megfordulnak. Sokszor egy-egy falu korrump vezetőjét maguk mellé állítva nyerik el a lakók bizalmát, és miután a többség összegyűlik egy helyen, a férfiakat egy sorba rendezve összekötözik, fejüket machetével, fejszével, fabottal szétverik, torkukat elvágják, hasba vagy mellkasba szúrják őket. A nőket – ha nem viszik őket magukkal – általában megerőszakolják, majd brutális módon végeznek velük.²⁵ Bár 14 évesnél fiatalabb lányokat is találhatunk az LRA soraiban, Lilla Schumicky-Logan – kulturális antropológus, aki közel 10 éven keresztül foglalkozott a gyermekkatonák integrációjával Afrika több országában – kiemelte, hogy az elrabolt nők kora általában 17–24 év közé tehető, így már európai szemmel is inkább fiatal felnőtteknek számítanak, mint gyermekeknek.²⁶

Az LRA következő lépésként, ha több falu megtámadását tervezi – mint történt ez az említett két mészárlásnál – általában kisebb csapatokra oszlik. Ezt követően felosztják egymás között a megszerzett pénzt és a fiatal lányokat. Elsőként mindig a hierarchia legtetetjén

²² Trail of Death. LRA Atrocities in Northeastern Congo. Human Rights Watch, 2010, 3. <https://www.hrw.org/report/2010/03/28/trail-death/lra-atrocities-northeastern-congo> (Letöltés időpontja: 2015. 09. 15.)

²³ The Christmas Massacres. LRA Attacks on Civilians in Northern Congo. Human Rights Watch, 2009, 4. <https://www.hrw.org/report/2009/02/16/christmas-massacres/lra-attacks-civilians-northern-congo> (Letöltés időpontja: 2015. 09. 15.)

²⁴ Trail of Death. LRA Atrocities in Northeastern Congo. Human Rights Watch, 2010, 20.

²⁵ Uo. 24–26.

²⁶ A szerző (Dizseri Ágnes) személyes interjúja Lilla Schumicky-Logannal a gyermekkatonák integrálásáról és rehabilitációjáról 2015. 11. 24-én.

lévő katoná válasszhat magának lányt.²⁷ Ez hasonlóan működik az Iszlám Államnál is, ahol szintén a rangidős harcos – vagy akinek a legtöbb pénze van – válasszhat legelőször feleséget magának. Bár, ahogy ők fogalmazzák, ez a szétoztás megfelel a *sariának*, az iszlám törvényeinek.²⁸ Itt is látható, hogy az Iszlám Állam különösen figyel arra, hogy minden tettét igazolja az iszlám vallás – egyes szakértők szerint félremagyarázott – törvényeivel. Ugyan a vallás valóban nagy szerepet tölt be az IS szervezetében, ha megnézünk egy ilyen „nőosztást” bemutató videót, láthatjuk, amint a csoport harcosai nevetve licitálnak egymásra, és egyfajta modern kori rabszolgatartókként mustrálják az alig 15 éves, többek között jazidi vagy kurd lányokat.²⁹

A gyermekek sikeres kiképzésének fontos előfeltétele, hogy az LRA már az elrablásuk után elválasszta őket a szüleiktől, illetve a felnőttektől. Azt a gyermeket, aki elfárad, nem bírja cipelni az összerabolt zsákmányt, vagy éppen szökni próbál, az LRA katonái – és idetartoznak a régebben elrabolt és kiképzett gyermekkatonák is – kivégzik.³⁰ A gyermekek megfélemlítése kulcsfontosságú abban, hogy a szökéseket megelőzzék. Az egyik volt gyermekkatoná, Moses Rubangangero beszámolójából kiderül, hogy ezt a célt szolgálta az a módszer, miszerint véletlenszerűen kiválasztottak két gyermeket a csoportból, majd megölték őket a többi gyermek szeme láttára.³¹

Richard Opio, az LRA volt gyermekkatonájának egyetlen reménye a túlélésre a szülei megölése volt. Apja és anyja előtte feküdtek összekötözött kézzel, amikor Opiót olyan választást elé állította az LRA egyik katonája, mely az egész életére kihatással lett: „Öld meg a szüleidet.” Körülötte megcsónkított emberek voltak, akiket vagy az ellenállásuk miatt, vagy csak az ölés kedvéért gyilkolt le vagy nyomorított meg örök életre az LRA brutális hadserege. Opio szülei könyörögtek a fiuknak, hogy ölje meg őket.³² A szülői szeretet és önfeláldozás tette lehetővé, hogy a fiuk életben maradhasson. Richard Opio még gyermek volt, mikor anya- és apagyilkossá vált. Akit arra kényszerítettek, hogy megölje szüleit, annak már semmilyen tett nem tűnhet olyan borzalmasnak. Az emberiség írott és íratlan törvényei szerint a szülőgyilkosság a legfőbb bűn, amely örökre kirekeszt a társadalomból. Aki ezt megteszi, annak nincs többé helye az emberek között.

Az Iszlám Állam beszerzési módszerei

Az Úr Ellenállási Hadseregével ellentétben az Iszlám Állam esetében már valóban beszerzésről van szó, sokszor a szülők aktív közreműködésével. Míg az LRA többnyire elrabolta és később tette katonává a gyermekeket, az IS számtalan módot talál a beszerzésre, és csak kis százalékban szorul arra, hogy erőszakkal rabolja el a gyermekeket.

²⁷ Trail of Death. LRA Atrocities in Northeastern Congo. Human Rights Watch, 2010, 28.

²⁸ Richard Spencer: ISIS jihadists offer Islamic justification for taking thousands of Yazidi women as sex slaves. <http://news.nationalpost.com/news/world/israel-middle-east/isis-jihadists-offer-islamic-justification-for-taking-thousands-of-yazidi-women-as-sex-slaves> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 09.)

²⁹ Umberto Bacchi: ISIS Jihadists Barter for Yazidi Girls at Slave Market in Chilling Video. <http://www.ibtimes.co.uk/isis-jihadists-negotiate-yazidi-girls-slave-market-chilling-video-1472798> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 23.)

³⁰ Trail of Death. LRA Atrocities in Northeastern Congo. Human Rights Watch, 2010, 39.

³¹ Guns Out of Control: The continuing threat of small arms. <http://www.irinnews.org/pdf/in-depth/small-arms-irin-in-depth.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 01.)

³² Ishmael Beah: Book Review: A Child Soldier's Story. <http://www.theglobeandmail.com/arts/books-and-media/book-review-a-child-soldiers-story/article551955/?page=all> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 12.)

Az elmúlt egy év híreit olvasva többször szembesülhettünk azzal, hogy brit, francia vagy éppen osztrák tinédzserek otthonról elszökve csatlakoztak az Iszlám Államhoz. A leghíresebb eset azé a három 16 éves brit lányé, akik 2015 februárjában otthonukat elhagyva Törökországba utaztak, majd Szíriában az Iszlám Államhoz társultak. Eddig csaknem 3400 fő csatlakozott az IS-hez a nyugati országokból,³³ és ez a szám a szervezet meggyőző propagandájának és online tevékenységének köszönhetően folyamatosan növekszik.

Nem lehet nem észrevenni, hogy a csatlakozók többsége – beleértve a második-harmadik generációs 18 év alatti muszlimokat – volt gyarmattartók (pl. Nagy-Britannia, Franciaország) állampolgárai. Ezek a fiatalok ugyan már anyanyelvi szinten beszélik az angolt, a franciát, mégis nehezen illeszkednek be a társadalomba. A szülők ugyancsak sok esetben nehezítik a gyermekeik identitásának kialakulását. Nagy-Britanniában például évente megközelítőleg 1200 fiatal kénytelen szülei akaratóból kényszerházasságot kötni.³⁴

Ezek persze a szélsőségesebb esetek, de így is látható, hogy az Iszlám Állam karjaiba sokszor olyan fiatalok sodródnak, akik úgy érzik, nem tartoznak sehova, illetve nem fogadják be őket az otthonukat adó országok, de saját családjuk elvárásaihoz sem akarnak alkalmazkodni. Közülük sokan önként csatlakoznak az Iszlám Államhoz, valószínűleg figyelmen kívül hagyva azt a tényt, hogy a szervezet kötelékein belül ugyanúgy házasságra kényszerítik majd őket, mint azt akár saját szülei is tették volna.

A következő célcsoport a harcosok, illetve a helyiek gyermekei. Itt két csoportot kell megkülönböztetnünk. Az első csoporthoz azok a gyermekek tartoznak, akik már az Iszlám Államba születnek bele – sokszor olyan családba, ahol az apa az Iszlám Állam oldalán harcol. A második csoportot azok a gyermekek alkotják, akiknek a szülei külföldiek, és önszántukból döntenek úgy, hogy harcolni akarnak az Iszlám Államért. Erre a legismertebb példa az a tucatnyi kazah gyermek, akiknek a szülei az IS biztatására egész családjukat Szíriába áttelepítve vesznek részt az Iszlám Állam térhódításában.³⁵

A helyiek gyermekei szintén az IS által felügyelt oktatási rendszer részesei. Ezeket a gyermekeket vagy önként, vagy kényszerből adják át szülei az IS-nek.

2014 szeptemberében az Iszlám Állam – propagandájának részeként – fotók sorozatát jelentette meg „Ninive tartomány árvaházai” címmel.³⁶ A képeken fekete vagy éppen szőke hajú, három–tíz-egynéhány éves kor közötti, mosolygó, magukat szemlátomást jól érző gyermekeket látunk. Semmiben nem különbözik a világ bármely árvaházától, kivéve, hogy itt a gyermekek az Iszlám Állam zászlóját tartják kezükben az egyik fotón.

Az Iszlám Állam egyik kiemelt célpontja – a keresztények mellett – a jazidik. Eddig az IS, a legmérsékeltőbb becslések szerint is, 5000 jazidi férfit mészárolt le, valamint 7000 gyermeket és nőt rabolt el.³⁷ A fiúgyermekeket az IS harcosnak, míg a lánygyermekeket

³³ Joshua Berlinger: The names: Who have been recruited to ISIS from the West. <http://edition.cnn.com/2015/02/25/world/isis-western-recruits/> (Letöltés időpontja: 2015. 08. 25.)

³⁴ Emily Dugan: Forced marriage: How hundreds of terrified British victims of the tradition are being failed every year by the services they need the most. <http://www.independent.co.uk/news/uk/crime/forced-marriage-how-hundreds-of-terrified-british-victims-of-the-tradition-are-being-failed-every-10394985.html> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 01.)

³⁵ Jessica Stern – J. M. Berger: Raising tomorrow's mujahideen: The horrific world of ISIS child soldiers. <http://www.theguardian.com/world/2015/mar/10/horror-of-isis-child-soldiers-state-of-terror> (Letöltés időpontja: 2015. 09. 27.)

³⁶ <http://justpaste.it/aitam> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 11.)

³⁷ Paul Miller: The ISIS victims you don't see – World snoozes as yazidis massacred. <http://observer.com/2015/11/the-isis-victims-you-dont-see-world-snoozes-as-yazidis-massacred/> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 15.)

már kilencéves kortól feleségnek vagy szexrabszolgának használja – hacsak nem ölik meg őket. Drámai hasonlóság mutatkozik az IS és az LRA között egy gyakorlatban. Egy jazidi édesanya elbeszéléséből tudjuk, hogy miután az IS fogságába estek, négyéves fiát kényszerítették, hogy katonai kiképzésen vegyen részt, majd egy kardot átnyújtva a következőket mondták neki: „Ezzel öld meg anyádat.”³⁸ Ilyen brutális tettek elkövetése – bár jelen esetben végül nem történt meg – lehetővé teszi, hogy a gyermek úgy érezze, nincs kihez visszamennie. És még ha lenne is, akkor sem igazán térhetne ilyen tett után haza, így végleg az IS szorításában marad.

Gyermekkatónák kiképzése az Úr Ellenállási Hadseregében

Alapvető különbség mutatkozik a két szervezet hozzáállásában a gyermekkatónák kiképzését illetően, és ez meghatározza, hogy mennyire lehet sikeres majd a volt gyermekkatónák rehabilitációja és az integrációja, ha azokra egyáltalán sor kerülhet.

Több gyermekkatónának a kiképzéséről szóló beszámolójából kiderül, hogy az Iszlám Állammal ellentétben az Úr Ellenállási Hadseregében nem ideológiai agyomosásról és kökemény katonai kiképzésről van szó, hanem egyszerűen egy brutális, fizikai betörési folyamatról, mely egyfajta mentális terrorral társul. Bár minden egyes gyermek története más, egyfajta rendszert mégis találhatunk abban, hogy milyen lépésekkel válik egy gyermek katónává. E négy lépésből álló folyamatot szeretném a következőkben bemutatni.

A gyermekek első feladata a kiképzés alatt sokszor az, hogy saját szüleiket kell meggyilkolniuk. Az LRA ezzel biztosítja azt, hogy a gyermekeknek nincs kihez visszamenniük, nincs okuk megszökni. Ha egy gyermek szökni próbál, fabottal vagy más eszközzel veri őt agyon a többi gyermek.³⁹

A kiképzés elején a gyermekek legtöbbször nem is kapnak löszert, hanem főleg hordároknak használják őket. Hosszú menetelések alatt a pihenés tilos. Aki ezt nem bírja a fáradtság, a szomjúság vagy a kimerülés miatt, azt megölik.⁴⁰ Ezeket figyelembe véve könnyen elképzelhetjük, hogy hamar eluralja a gyermekeket a reményvesztettség, az „*így fogok meghalni, feladom*”⁴¹ érzése.

Nagyon érdekes olvasni, ahogyan volt gyermekkatónák leírják, hogy miután minden reményt elveszítettek, milyen erősen pozitív érzés volt az, mikor a LRA katonái megengedték, hogy együtt egyenek velük, majd egyfajta szertartás keretében – shea olajat vízzel összekeverték, majd egy kereszt jelet rajzoltak a homlokra, ajkakra, kézre és a szívre – beavatták őket, és attól kezdve a csapat részévé váltak.⁴²

³⁸ Priya Joshi: ISIS: Terror group trained four-year-old boy to behead his own mother. <http://www.ibtimes.co.uk/isis-terror-group-trained-four-year-old-son-behead-his-own-mother-1513603> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 10.)

³⁹ Trail of Death. LRA Atrocities in Northeastern Congo. Human Rights Watch, 2010, 39.

⁴⁰ Will Storr: Kony's child soldiers: When you kill for the first time, you change. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/uganda/10621792/Konys-child-soldiers-When-you-kill-for-the-first-time-you-change.html> (Letöltés időpontja: 2015. 09. 29.)

⁴¹ Uo.

⁴² Annette Weber: Abducted and Abused. Renewed Conflict in Northern Uganda. Human Rights Watch, 2003, 20. <https://www.hrw.org/reports/2003/uganda0703/uganda0703.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 30.)

A legtöbb volt gyermekkatonára mégis onnan számítja a katonává válását, hogy először öl meg egy másik személyt. „Mikor először gyilkolsz, automatikusan megváltozol. Ártatlanból bűnössé válsz. Úgy érzed, hogy már a lázadók közé tartozol.”⁴³ A folyamatos éhezés, verések, gyilkolás lassan teljesen megváltoztatja a gyermekeket, akiket lelkesít az az elismerés, amit az LRA vezetőitől kapnak egy-egy jól sikerült támadás után. És itt elérkeztünk a kiképzés utolsó lépéséhez.

Sok empátia kell annak elfogadásához, hogy egy olyan gyermek, akinek saját szeme láttára végzik ki a családját, barátait, akit folyamatosan vernek, éheztetnek, gyilkolásra kényszerítenek, egy idő után drasztikusan megváltozik, és gyermeki mivoltát levetve válik kiképzőikhez hasonló kegyetlenségeket végrehajtó katonává. Így válhatott Dominic Ongwen egy „félénk fiúból, aki az iskolából hazasietve nagymamájának segített”,⁴⁴ az LRA egyik legmagasabb rangú tisztjévé. Hogyan lehet ilyen sorsok után fekete-fehéren kimondani, hogy ki az áldozat és ki a bűnös?

Gyermekkatonák kiképzése az Iszlám Államban

Az IS azt ismerte fel, hogy ha csak arra támaszkodik, hogy az embereket „betöri” annak érdekében, hogy érte harcoljanak, azzal legfeljebb azt éri el, amit az LRA: rettegni fognak tőle, de azt nem, hogy hűségesen, fanatikusan harcolnak érte. Azzal azonban, hogy az iszlám és a Korán tanításait kiforgatva igazolják tetteiket – köztük azt is, hogy nem bűn megerőszkolni kilencéves kislányokat –, egy erős ideológiát építettek ki. Így sikerült ezt a kifordított értelmezésű iszlámot széles, legtöbbször a Koránt nem megfelelően ismerő muszlim rétegnek „eladni”. Elhitetik gyermekkel, felnőttel egyaránt, hogy felrobbantani magukat, hogy így öljék meg a hitetleneket – a *kafirokat* –, az egyenes út a mennyországba. Ultrakonzervatív, szunnita muszlimokként az IS egy kalifátus létrehozását tűzte ki céljaul, mely lehetővé teszi az iszlám törvényeinek a megfelelő betartását.⁴⁵

A gyermekkatonák kiképzésének az alapja ennek az ideológiának a megtanítása. Az „oktatásban” itt is található egyfajta rendszert. Filozófiát, természettudományokat, történelmet, művészetet és sportot nem tanítanak, mivel az inkompatibilis az iszlámmal. A 15 éven aluliakat *saría* táborokba küldik, hogy a vallás alapjait megismerjék. A 16 éven felüliek katonai kiképzésben részesülnek.⁴⁶ A kazah harcosok gyermekeinek példáján keresztül tudjuk, hogy a külföldiek mindezen felül a következőket is tanulják: arabul olvasni és írni, valamint a *tedzvidet*, amely azoknak a szabályoknak az egysége, melyek alapján a Koránt olvasni kell. Emellett tanulmányozzák a *fikhet*, amely a mohamedán vallástörvény tudománya, kánonjog, mely a rituális szokásokra és a tulajdonképpeni törvény minden ágára kiterjed.⁴⁷ A már említett propagandavideón a következő párbeszéd zajlik le egy hét év körüli kazah gyermek és kérdezője között:

⁴³ Will Storr: Kony's child soldiers: When you kill for the first time, you change.

⁴⁴ Andrew Green: To Forgive a Warlord. http://foreignpolicy.com/2015/02/06/ongwen-uganda-icc-joseph-kony-international-justice/?wp_login_redirect=0 (Letöltés időpontja: 2015. 10. 06.)

⁴⁵ Jennifer Williams: How ISIS uses and abuses Islam. <http://www.vox.com/2015/11/18/9755478/isis-islam> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 01.)

⁴⁶ Jessica Stern – J. M. Berger: Raising tomorrow's mujahideen: The horrific world of ISIS child soldiers.

⁴⁷ <http://www.kislexikon.hu/fikh.html> (Letöltés időpontja: 2016. 05. 10.)

„– *Mi leszel, ha nagy leszel, Allah akaratából?*
– *Én leszek, aki lemészárol téged, ó, hitetlen. Mudzsahedin leszek, ha Allah is úgy akarja.*”⁴⁸

Az elméleti oktatás befejezése után a következő lépés a kiképzésben a katonai tréning. A katonai kiképzésben találhatunk mind hasonlóságot, mind különbségeket az LRA és az IS között. Azt alapvetően mindkét csoport megtanítja, hogy a fegyvereket hogyan kell összeszerelni és használni. Míg az LRA nemcsak lőfegyvereket, hanem botokat, machetéket és egyéb eszközöket is használ a gyilkolásra, az Iszlám Állam főleg lőfegyvereket használ, illetve kivégzésekkor tört. A lefejezést is már nagyon fiatalon tanítják a gyermekeknek, akik először játék babákon, majd élesben gyakorolnak. Ugyancsak biztatják őket – főleg a 15 éven aluliakat –, hogy legyenek öngyilkos merénylők, kémek, üzenetküldők, mert ők nagyobb szolgálatot tesznek így, mintha harcolnának.

Egy volt IS-gyermekkatona így számolt be a napi rutinról: „*Harminc napon keresztül, miután reggel felébredtünk, futni mentünk. A reggeli után a Koránt és a Hadísz tanulmányoztuk, majd a Kalasnyikov és egyéb könnyű lőfegyverek használatát tanultuk. Ha abba hagytuk a gyakorlatokat, akkor azzal fenyegettek meg minket, hogy le fognak minket löni.*”⁴⁹

A gyermekkatonák rehabilitálása

Mіндеzen tények és történetek ismeretében fel kell tennünk a következő kérdéseket: Lehetséges ezeknek a gyermekkatonáknak a rehabilitációja és majd később a társadalomba való integrálása, vagy nem? Létezhet-e bármi remény, hogy a hasonló borzalmakat átélt gyermekeket valamilyen módon rehabilitálni lehessen? Mi lehet az integráció sikerének a titka? A volt gyermekkatonák, akik szabadulásuk után már sokszor 18 éven felüliek, jelentenek-e veszélyt a társadalomra, amely ideális esetben visszafogadja őket?

A téma ezen aspektusának megvizsgálását jelentősen megnehezíti az a tény, hogy az Iszlám Állam csak 2014 nyara óta létezik jelenlegi formájában, így program az IS volt gyermekkatonái rehabilitációjára és integrációjára még nincs. Ezenfelül azt is számításba kell vennünk, hogy az IS az LRA-nál jóval erősebben és szervezettebben védi a területeit és az embereit. Lilla Schumicky-Logan – aki főleg gyermekanyákkal, LRA-harcosok feleségeivel foglalkozott ugandai munkája során – rámutatott arra is, hogy a szökések inkább a nők körében jellemzőek, kiket jelentősen motivál a fogságban született gyermekük sorsa.⁵⁰ Ugyanez jellemzi az Iszlám Államban lévőket is. Az anyák, sokszor az elrabolt kurdok, jazidik vagy keresztények, inkább kísérlik meg a szökést, mint a gyermekek vagy a férfiak. Az IS és az LRA is halállal bünteti azokat – korra és nemre való tekintet nélkül –, akik ezt megkísérlik. Így történt ez a 17 éves osztrák Samra Kesinovic esetében is, akit 2015 novemberében vert halálra egy csapat harcos az Iszlám Államból, mert szökni próbált Rakkából.⁵¹

⁴⁸ Islamic State Jihadis Train Kazakh Boys to Kill 'Infidels'. <http://www.clarionproject.org/news/islamic-state-video-shows-8-year-olds-learning-how-kill#> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 01.)

⁴⁹ Joshua Berlinger: ISIS' child soldiers: What will happen to 'Cubs of the Caliphate'? <http://edition.cnn.com/2015/05/20/middleeast/isis-child-soldiers/> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 22.)

⁵⁰ A szerző (Dizseri Ágnes) személyes interjúja Lilla Schumicky-Logannel a gyermekkatonák integrálásáról és rehabilitációjáról 2015. 11. 24-én.

⁵¹ Alexander Sehmer: Isis teen 'poster girl' Samra Kesinovic beaten to death as she tried to flee the group. <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/isis-teenage-poster-girl-samra-kesinovic-beaten-to-death-by-group-as-she-tried-to-flee-killings-a6747801.html> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 15.)

Ha egy gyermek több évet is eltölt gyermekkatonaként egy LRA-hoz hasonló lázadó-csoportban, sokszor azt is elfelejtheti, hogy honnan jött, mi a neve, illetve akár szüleit sem ismeri fel. Rászoktatják őket kábítószerre vagy alkoholra,⁵² így tompítva érzékszerveiket és megkönnyítve, hogy gyilkolásra kényszerítsék őket.⁵³ Ilyen esetekben az első és a legfontosabb lépés az ezekről való leszoktatás. Az ezt követő elvonási tünetek azonban újabb kihívást tartogatnak. A tisztuló elméjű volt gyermekkatonák sokszor ilyenkor tudják először felidézni az átélt és az elkövetett borzalmakat. Ahol nincs szakképzett pszichológus, hogy ezeket a traumákat segítsen feldolgozni, ott drámaterápiával, rajzolással vagy éppen tánccal próbálják felidézni a történeteket.⁵⁴

A gyermekek a rehabilitáció első szakaszában még bentlakásos otthonokban élnek, amik mind a kívülről, mind a saját biztonságukat szolgálják. Nagyon fokozatosan engedik ki őket a külvilágba, és ha esetleg sikerül felkutatni családtagjaikat, akkor egyesítik őket.⁵⁵

A következő lépés a sikeres rehabilitációban a gazdasági integráció. Ennek több nehézsége is van. Az egyedüli „munka”, amit a volt gyermekkatonák megismertek az LRA szolgálatában, az a gyilkolás, verés, rablás és fosztogatás. Az integráció sikere sokban múlik azon, hogy mennyire lehet azt az életformát elfogadtatni, melyben munkával, a korábbiánál sokkal kevesebb pénzt lehet keresni.⁵⁶ Még akkor is, ha stabil állást szereznek vagy kapnak, az LRA-ból kikerült emberek elméjébe a lopás sokszor annyira bevésődik, hogy még ha nincs is rá szükségük, akkor sem tudnak a szokásaiktól szabadulni.⁵⁷ Sokan koldusként végzik az utcán.

Az örvendetes, hogy az ENSZ a rehabilitáció és az integráció során figyelmet szentel a volt gyermek- és felnőtt katonák megkülönböztetésének, a gyakorlatban azonban sajnos nem eléggé hatékonyak ezek a legtöbbször szakmát tanító programok. Hiszen egy tízezer fős város mit kezdjen ötszáz szövőnővel? A másik hátulütője az ENSZ programjainak azok rövidege. Lilla Schumicky-Logan elmondása szerint az erre szánt hat, maximum kilenc hónap nem elég a megfelelő integrálásra és arra, hogy elindítsák ezeket a volt katonákat az életbe. Minimum hét év az, mire beérik egy-egy másfajta program – mint például a visszafizetésekkel kiegészülő kölcsönalap – és bebizonyosodik a sikere.⁵⁸

Minden volt gyermekkatonára rehabilitációja és integrációja egyéni. Meg kell nézni, hogy milyen csoportban szolgált, milyen feladatai voltak, milyen borzalmakat élt át, majd ehhez képest kell felépíteni a rehabilitációjának a lépéseit. Az Iszlám Állam ebben is kihívást jelent majd. Itt nemcsak arról beszélünk, hogy a gyermekeket borzalmas tettek elkövetésére kényszerítették, hanem arról is, hogy ezeket a tetteket a vallással igazolták. A kiképzésük alapja az, hogy az ideológiát megtanítják nekik, és így egy erős vallási alap törvényesíti cselekedeteiket.

⁵² Megjegyzendő, hogy ez természetesen nem jellemző az Iszlám Államra, ahol legrosszabb esetben halállal büntetik azt, aki alkoholt fogyaszt vagy kábítószerrel él.

⁵³ Könczöl Zsófia: Gyermekkatonaság egy pszichológus szemével. <http://biztonsagpolitika.hu/egyeb/gyermekkatonasag-egy-pszichologus-szemevel> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 27.)

⁵⁴ A szerző (Dizseri Ágnes) személyes interjúja Lilla Schumicky-Logannel a gyermekkatonák integrálásáról és rehabilitációjáról 2015. 11. 24-én.

⁵⁵ Könczöl Zsófia: Gyermekkatonaság egy pszichológus szemével.

⁵⁶ Besenyő János: Magyar békefenntartók Afrikában. 367. http://www.kalasznyikov.hu/dokumentumok/beseny_13.10.03_magyar_bekefenntartok_afrikaban.pdf (Letöltés időpontja: 2015. 11. 02.)

⁵⁷ A szerző (Dizseri Ágnes) személyes interjúja Lilla Schumicky-Logannel a gyermekkatonák integrálásáról és rehabilitációjáról 2015. 11. 24-én.

⁵⁸ Uo.

Kérdés, hogy amikor ezek a gyermekkatonák jobb esetben kiszabadulnak, vagy ki szabadítják őket, vajon hogyan rehabilitálhatóak? Hogyan lehet szélsőséges, dzsihadista vallási nézetet átalakítani egy moderáltabb nézetté? Mivel ilyen rehabilitációs programok nem léteznek, a lehetséges megoldásokon egyelőre csak elméleti szinten lehet gondolkozni. Együtt lehet-e működni az IS vallási nézeteit visszautasító, moderáltabb iszlámot követő vallási vezetőkkel egy „vallási rehabilitációs program” során? Meg lehet-e tanítani ezeknek a gyermekeknek, hogy a valódi iszlám nem követeli meg tőlük hittársaik, mások és saját maguk legyilkolását? Egyre sürgetőbb lesz ezt a kérdést megválaszolni, mert az Iszlám Állam – egyelőre még alig látható – gyengülése és bukása esetén több ezer gyermekkatonára sorsa lesz kérdéses.

Milyen segítséget nyújthatunk nekik? Minden jóakarató segítségnyújtás mellett figyelmet kell annak szentelni, hogy volt gyermekkatonákról beszélünk. A legideálisabb eset természetesen az, hogy a segítők, szakemberek segítségével ezek az emberek képesek egy normális életbe visszatérni, ám számolni kell azzal a kockázattal is, hogy nem mindenki tud visszaillleszkedni ebbe az életformába, és újra visszamenekül az erőszakba. További kockázat az, hogy újabb konfliktusban használják fel a gyermekeket vagy a fiatal felnőtteket.⁵⁹

A legfontosabb kérdést, melyet feltehetünk, a következő: „Nyilvánvalóan [ezeket a gyermekeket] dzsihadisták csábították el és képezték ki. De hogyan fogunk rájuk tekinteni? Áldozatok, akik megmentésre szorulnak? Vagy mint teljesen kiképzett harcosok és öngyilkos merénylők?”⁶⁰ E kérdés megválaszolását nagyban segítik az alábbiak.

„A 2007. februári párizsi nemzetközi konferencia kifejezetten a gyermekkatonák védelme céljából ült össze. Az ott elfogadott 20 elv közé tartozik például, hogy a gyermekkatonára, ha bűncselekményt követett is el, áldozat, és úgy kell megítélni. A jogi erőfeszítések mellett a számukra nyújtott rehabilitációs és pedagógiai kezelés, illetve a polgári életre való szakmai és kulturális felkészítésük is összehangolt feladatot igényel.”⁶¹

Dominic Ongwen tárgyalása jelenleg is zajlik. Kérdés, hogy a végső ítéletbe mennyire veszik majd figyelembe azt a tényt, hogy Ongwen maga is gyermekkatonaként kezdte.

ÖSSZEZGÉS

„Olyan sokat sírtam, miután elraboltak, és azt mondták [az LRA], hogy katona leszek. Iskolába akartam járni. Nem akartam harcolni. Figyelmeztettek, hogy hagyjam abba a sírást és ne gondoljak az otthonomra. De én mindennap gondoltam rá.”⁶² (12 éves, volt LRA-gyermekkatonára.)

Míg az Iszlám Állam tetteiről szóló híradások életünk szerves részei lettek, addig az Úr Ellenállási Hadserege tetteiről sokszor nagyon minimális ismereteink vannak. Arról is keveset hallunk, hogy mindkét szervezet céljai elérésében mennyire kulcsfontosságú a gyermekek szerepe. Ezek a gyermekek felnőnek, és valószínűleg – mint ezt már az LRA esetében is láthattuk, az Iszlám Állam esetében is tapasztalni fogjuk, hogy – kiképzésük-

⁵⁹ Shane Dixon Kavanaugh: The Uphill Battle Of Saving ISIS' Child Soldiers. <http://www.vocativ.com/news/212945/the-uphill-battle-to-saving-isis-child-soldiers/> (Letöltés időpontja: 2015. 11. 02.)

⁶⁰ Uo.

⁶¹ Isaszegi János: A 21. század élettérháborúi a földért, a vízért, az élelemért, a ... létezésért! 143.

⁶² The Christmas Massacres. LRA Attacks on Civilians in Northern Congo. Human Rights Watch, 2009. 42. <https://www.hrw.org/report/2009/02/16/christmas-massacres/lra-attacks-civilians-northern-congo> (Letöltés időpontja: 2015. 09. 15.)

nek megfelelően és az agymosás után felnőttként is fanatikus katonákká válnak. Vajon mit fog látni egy katona, ha szemben találja magát egy rá fegyvert fogó gyermekkel? Egy gyermeket, akinek életét megnyomorították azzal, hogy hamis ideológiát tanítottak neki, majd fegyvert adtak a kezébe, és gyilkolni tanították, vagy egyszerűen csak egy katonát lát majd fegyverrel a kezében?

Mint azt az írásomban is igyekeztem bemutatni, számos különbségre lelhetünk az IS és az LRA között a beszerzés, a kiképzés és a potenciális rehabilitáció, integráció kapcsán is. Mi a kapcsolat, a hasonlóság a két szervezet között? A gyermekek. Az ő jogtalan kihasználásuk, a gyermekkoruk és a családjuk elrablása, az oktatástól való megfosztásuk és ártatlanságuk idő előtti elvétele.

Egyelőre azt látjuk, hogy ezeknek a gyermekeknek a kimentése a globális politika számára nem prioritás. A mentés, úgy tűnik, olyan elkötelezett civilekre hárul, mint például Halil al-Daki ügyvéd, aki több mint 500 nőt és gyermeket szabadított ki eddig az IS karmaiból. Az ő gondolataival zárom írásomat. „*Megverik a nőket. Csoportos nemi erőszakot követnek el rajtuk. Több férfival házasságra kényszerítik őket. Néhány nő gyermekét kényszerrel veszik el tőlük... Ha a tervünk a megmentésükre nem sikerül, meg fogják őket ölni.*”⁶³

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Al-Qaida in Iraq – Counterterrorism 2014 Calendar. <http://www.nctc.gov/site/groups/aqi.html>
- A szerző (Dizseri Ágnes) személyes interjúja Lilla Schumicky-Logannel a gyermekkatonák integrálásáról és rehabilitációjáról 2015. 11. 24-én.
- Azeem, Ibrahim: *The resurgence of al-Qaeda in Syria and Iraq*. Strategic Studies Institute. https://archive.org/stream/The-Resurgence-of-Al-Qaeda-in-Syria-and-Iraq-2014/The%20Resurgence%20of%20Al-Qaeda%20in%20Syria%20and%20Iraq%20%282014%29_djvu.txt
- Bacchi, Umberto: *ISIS Jihadists Barter for Yazidi Girls at Slave Market in Chilling Video*. International Business Times. <http://www.ibtimes.co.uk/isis-jihadists-negotiate-yazidi-girls-slave-market-chilling-video-1472798>
- Beah, Ishmael: *Book Review: A Child Soldier's Story*. The Globe and Mail. <http://www.theglobeandmail.com/arts/books-and-media/book-review-a-child-soldiers-story/article551955/?page=all>
- Berlinger, Joshua: *ISIS' child soldiers: What will happen to 'Cubs of the Caliphate'?* CNN. <http://edition.cnn.com/2015/05/20/middleeast/isis-child-soldiers/>
- Berlinger, Joshua: *The names: Who have been recruited to ISIS from the West*. CNN. <http://edition.cnn.com/2015/02/25/world/isis-western-recruits/>
- Besenyő János. *Magyar békefenntartók Afrikában*. http://www.kalasznyikov.hu/dokumentumok/besenyő_13.10.03._magyar_bekefenntartok_afrikaban.pdf
- Cakaj, Ledio: *The complex story of a child soldier*. The Washington Post. <https://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2015/01/12/the-complex-story-of-a-child-soldier/>
- Child Soldiers International, *Louder than words: An agenda for action to end state use of child soldiers*. 2013. ISBN 978–0–9541624–3–6. <http://www.refworld.org/docid/5208bcd4.html>

⁶³ Escape from ISIS. YouTube-videó. <https://www.youtube.com/watch?v=uTgzeADTV3g> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 27.)

- Dugan, Emily: *Forced marriage: How hundreds of terrified British victims of the tradition are being failed every year by the services they need the most*. The Independent. <http://www.independent.co.uk/news/uk/crime/forced-marriage-how-hundreds-of-terrified-british-victims-of-the-tradition-are-being-failed-every-10394985.html>
- Escape from ISIS. YouTube-videó. <https://www.youtube.com/watch?v=uTgzeADTV3g>
- Green, Andrew: *To Forgive a Warlord*. Foreign Policy. http://foreignpolicy.com/2015/02/06/ongwen-uganda-icc-joseph-kony-international-justice/?wp_login_redirect=0
- Guns Out of Control: The continuing threat of small arms. IRIN, 2006. <http://www.irinnews.org/pdf/in-depth/small-arms-irin-in-depth.pdf>
- Habeck, Mary: *What does al-Qaeda want?* Foreign Policy. <http://foreignpolicy.com/2012/03/06/what-does-al-qaeda-want/>
- Hetényi Ambrus: *Az ugandai polgárháború*. http://www.afrikatanulmanyok.hu/application/essay/400_1.pdf
- Isaszegi János. *A 21. század életterháborúi a földért, a vízért, az élelemért, a ... létezésért!* Gondolat Kiadó, Budapest, 2015.
- Islamic State Jihadis Train Kazakh Boys to Kill 'Infidels'. The Clarion Project. <http://www.clarionproject.org/news/islamic-state-video-shows-8-year-olds-learning-how-kill#>
- Joseph Kony – First ever interview by journalist. YouTube-videó. <https://www.youtube.com/watch?v=FGhXnJMqCsY>
- Joshi, Priya: *ISIS: Terror group trained four-year-old boy to behead his own mother*. International Business Times. <http://www.ibtimes.co.uk/isis-terror-group-trained-four-year-old-son-behead-his-own-mother-1513603>
- Kavanaugh, Shane Dixon: *The Uphill Battle Of Saving ISIS' Child Soldiers*. Vocativ. <http://www.vocativ.com/news/212945/the-uphill-battle-to-saving-isis-child-soldiers/>
- Key Statistics – The Resolve, LRA Crisis Initiative. <http://www.theresolve.org/the-lra-crisis/key-statistics/>
- Könczöl Zsófia: *Gyermekkatonaság egy pszichológus szemével*. Biztonságpolitika – Biztonságpolitikai szakportál. <http://biztonsagpolitika.hu/egyeb/gyermekkatonasag-egy-pszichologus-szemevel>
- Miller, Paul: *The ISIS victims you don't see – World snoozes as yazidis massacred*. The Observer. <http://observer.com/2015/11/the-isis-victims-you-dont-see-world-snoozes-as-yazidis-massacred/>
- Omar, Manal: *Islam is a religion of peace*. Foreign Policy. <http://foreignpolicy.com/2015/11/09/islam-is-a-religion-of-peace-manal-omar-debate-islamic-state/>
- Rice, Xan: *Background: The Lord's Resistance Army*. The Guardian. <http://www.theguardian.com/katine/2007/oct/20/about.uganda>
- Sehmer, Alexander: *Isis teen 'poster girl' Samra Kesinovic beaten to death as she tried to flee the group*. The Independent. <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/isis-teenage-poster-girl-samra-kesinovic-beaten-to-death-by-group-as-she-tried-to-flee-killings-a6747801.html>
- Spencer, Richard: *ISIS jihadists offer Islamic justification for taking thousands of Yazidi women as sex slaves*. National Post. <http://news.nationalpost.com/news/world/israel-middle-east/isis-jihadists-offer-islamic-justification-for-taking-thousands-of-yazidi-women-as-sex-slaves>
- Stern, Jessica – Berger, J. M.: *The Raising tomorrow's mujahideen: The horrific world of ISIS child soldiers*. The Guardian. <http://www.theguardian.com/world/2015/mar/10/horror-of-isis-child-soldiers-state-of-terror>
- Storr, Will: *Kony's child soldiers: When you kill for the first time, you change*. The Telegraph. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/uganda/10621792/Konys-child-soldiers-When-you-kill-for-the-first-time-you-change.html>

- Syrian president Assad: ISIS was created under U.S. supervision in Iraq with Saudi wahhabi money. YouTube-videó. <https://www.youtube.com/watch?v=jZ84gMpFbYg>
- The Christmas Massacres. LRA Attacks on Civilians in Northern Congo. Human Rights Watch, 2009. <https://www.hrw.org/report/2009/02/16/christmas-massacres/lra-attacks-civilians-northern-congo>
- The Paris Principles – Principles and guidelines on children associated with armed forces or armed groups. <http://www.unicef.org/emerg/files/ParisPrinciples310107English.pdf>
- The Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo. Case information sheet – International Criminal Court. <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/pids/publications/lubangaeng.pdf>
- Trail of Death. LRA Atrocities in Northeastern Congo. Human Rights Watch, 2010. <https://www.hrw.org/report/2010/03/28/trail-death/lra-atrocities-northeastern-congo>
- Trowbridge, Angela: *History of Northern Uganda and LRA*. <https://www.mtholyoke.edu/~trowb20a/classweb/history.html>
- Weaver, Mary Anne: *The short, violent life of Abu Musab al-Zarqawi*. The Atlantic. <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/07/the-short-violent-life-of-abu-musab-al-zarqawi/304983/>
- Weber, Annette: *Abducted and Abused. Renewed Conflict in Northern Uganda*. Human Rights Watch, 2003. <https://www.hrw.org/reports/2003/uganda0703/uganda0703.pdf>
- Williams, Jennifer: *How ISIS uses and abuses Islam*. Vox. <http://www.vox.com/2015/11/18/9755478/isis-islam>
- <http://www.kislexikon.hu/fikh.html> (Letöltés időpontja: 2016. 05. 10.)
- <http://justpaste.it/aitam> (Letöltés időpontja: 2015. 10. 11.)

A HVK TUDOMÁNYOS SZAKKÖNYVTÁR KÖNYVAJÁNLÓJA

- Jocelyn K. Gleib (szerk.): *Tartsuk kézben hétköznapjainkat! Napi rutin, fókusz és ötleteink megvalósítása* (HVG Könyvek, 2016, 2900 Ft)
- Kevin Duncan: *Diagramok könyve – 50 módszer bármilyen probléma vizuális megoldásához* (HVG Könyvek, 2016, 2900 Ft)
- Amy Morin: *13 dolog, amit a mentálisan erős emberek elkerülnek* (HVG Könyvek, 2016, 3500 Ft)
- Dan Ariely: *Az (őszinte) igazság a hazugságról* (HVG Könyvek, 2015, 3900 Ft)
- Dan Ariely: *Zseniálisan irracionális* (HVG Könyvek, 2014, 3900 Ft)
- Chip Kidd: *Ítélj elsőre!* (HVG Könyvek, 2015, 2200 Ft)
- Philippa Perry: *Hogyan maradjunk normálisak?* (HVG Könyvek, 2013, 2200 Ft)
- Charles Handy: *A második görbe. Gondolatok a társadalom megújításáról* (HVG Könyvek, 2016)
- Dominic Streatfeild: *Agymosás. Fejezetek a tudatmódosítás titkos történetéből* (HVG Könyvek, 2007)
- Harcokcsik és páncélozott járművek 1900–1945* (Ventus Libro, 2016, 3990 Ft)
- Tengeralattjárók 1776–1940* (Ventus Libro, 2016, 3990 Ft)
- Konzervatív gondolkodók a két világháború között* (Kossuth Kiadó, 2016, 2980 Ft)